



Területi Statisztika

Közzététel: 2020. március 2.

A tanulmány címe:

A társadalmi vállalkozások munkaerőpiaci szerepe

Szerzők:

Siposné Nándori Eszter

<https://doi.org/10.15196/TS600205>

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) Területi Statisztika c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány, vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

- 1) A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
- 2) A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átadható, térítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
- 3) A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
 - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
- 4) A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, hasznoszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Szt. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
- 5) A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
- 6) A 3. a)–c.) pontban foglaltak alapján a Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:

„Forrás: Területi Statisztika c. folyóirat 60. évfolyam 2. számában megjelent, Siposné Nándori Eszter által írt, A társadalmi vállalkozások munkaerőpiaci szerepe c. tanulmány”

- 7) A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem esnek szükségképpen egybe a KSH, vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

A társadalmi vállalkozások munkaerőpiaci szerepe

The labour market role of social enterprises

Siposné Nándori, Eszter

Miskolci Egyetem, Világ- és
Regionális Gazdaságtan Intézet
E-mail: stsne@uni-miskolc.hu

Kulcsszavak:

társadalmi vállalkozás,
foglalkoztatás,
részmunkaidő,
közfoglalkoztatás,
munkanélküliség

Keywords:

social enterprise,
employment,
part-time,
public employment,
unemployment

A tanulmány a magyarországi társadalmi vállalkozások munkaerőpiaci szerepét egy, a társadalmi vállalkozások megkérdezésén alapuló kérdőíves felmérés alapján vizsgálja. Az alapítók részéről a társadalmi vállalkozások létrehozásának sokszor az egyik fő indítéka a hátrányos helyzetben lévők foglalkoztatásának javítása. A szerző azt elemzi, hogy a vizsgált társadalmi vállalkozások mennyiben teremtenek lehetőséget az olyan atipikus foglalkoztatási formákra, mint a részmunkaidős alkalmazás vagy a közfoglalkoztatás. Vizsgálja továbbá azt is, hogy e foglalkoztatási formákban van-e szignifikáns különbség az ország egyes régiói között. Végül választ keres arra a kérdésre, hogy a munkanélküliséggel leginkább sújtott térségekben szignifikáns-e a foglalkoztatás javítására létrejött társadalmi vállalkozások koncentrálódása.

The paper examines the labour market role of the Hungarian social enterprises based on a questionnaire about Hungarian social enterprises. The founders of social enterprises often aim to improve the employment of those suffering from disadvantages in the labor market. The paper analyses to what extent the examined social enterprises provide opportunities for such atypical employment forms as part-time employment or public employment. It examines whether there are any significant differences among the Hungarian regions based on these employment forms. It also addresses the question whether the concentration of the social enterprises founded to improve employment is significant in the areas with the highest unemployment.

Beküldve: 2019. július 25.

Elfogadva: 2020. január 20.

Bevezetés

Európában az 1970-es éveket és az 1980-as évek elejét jellemző pénzügyi válság hatására a foglalkoztatási támogatásokat megreformálták, átalakították a szociális szolgáltatások állami ellátását, valamint igyekeztek annak további bővülését meggátolni. A szociális szolgáltatások iránti igény jelentősen megnövekedett, csakúgy, mint a munkanélküliség, és e problémákra a hagyományos foglalkoztatáspolitikák már nem tudott megoldást kínálni. A szociális problémák újfajta megközelítését indokolta a nők munkába állásának eredményeként az informális szociális szolgáltatások családon belüli visszaesése is (OECD 2003 38. old., G. Fekete et al. 2017). Az újonnan megjelenő szükségletek (mint a lakhatási problémák, gyermekgondozási szolgáltatások, idős és beteg hozzátartozók ellátása vagy a tartósan munkanélküliek segítése) kielégítésére az új társadalmi vállalkozások igyekeztek megoldást kínálni. Eleinte e vállalkozások még autonóm módon működtek, majd az 1980–1990-es évektől az állami szektorral együttműködve (Kerlin 2006 252. old., G. Fekete et al. 2017).

A tanulmány a Magyarországon működő társadalmi vállalkozások foglalkoztatásban betöltött szerepének bemutatásához először a társadalmi vállalkozások fogalmát és jellemzőit írja le, majd a kutatás hipotéziseit, valamint az ezek teszteléséhez használt adatbázist és módszertant ismerteti. A következő fejezet azt vizsgálja, hogy a részmunkaidős foglalkoztatás és a közfoglalkoztatás mennyire tekinthető általánosnak a társadalmi vállalkozások körében. Végezetül a kutatás arra a kérdésre keresi a választ, hogy a társadalmi vállalkozások által megvalósított munkahelyteremtés mértéke milyen kapcsolatban áll a munkanélküliség nagyságával.

A társadalmi vállalkozások fogalma, jellemzői

A civil társadalom, a nonprofit szektor, a közösségi vállalkozás vagy a szociális gazdaság fogalmak azon társadalmi-gazdasági szervezetek leírására jöttek létre, amelyek sem a piaci (for-profit) szektorhoz, sem az állami szektorhoz nem köthetők. Míg a nonprofit szektor és a civil társadalom kifejezések a rendszerváltás után terjedtek el Magyarországon, addig a szociális gazdaság koncepciója a 2000-es évek elején, az uniós csatlakozásunk idején (G. Fekete et al. 2018). A szociális gazdasághoz olyan helyi kezdeményezések tartoznak, amelyeknek „célja a nehezen elhelyezhető emberek integrálása a munka világába, foglalkoztatást, szakmai tudásuk fejlesztését és tanácsadást kínálva számukra” (Frey 2007, 23. old.). Jellemzőik, hogy a közösségi és a piaci szektor között működnek, a magán- és állami intézmények által nem teljesített helyi szükségletek kielégítésére jönnek létre, új munkahelyeket teremtenek, jövedelmet termelnek, hosszú távú céljuk az önfinanszírozóvá válás, célcsoportjukba a tartósan munkanélküliek, az elhelyezkedési nehézséggel küzdő pályakezdők, a gondozási kötelezettséggel terhelt nők, az idősek és a fogyatékkal élők, valamint a szociális beilleszkedési zavarokkal küzdők tartoznak (Frey 2007, 23. old.). E definíció értelmében a szociális gazdaság szervezeteinek egyik fontos célja a foglalkoztatás bővítése.

A társadalmi vállalkozás és a szociális gazdaság szorosan összefüggő fogalmak. A társadalmi vállalkozásnak és az angol „social enterprise” kifejezés másik magyar fordításaként elterjedt szociális vállalkozásnak nincs egységes definíciója. Míg utóbbit szűkebb értelemben a foglalkoztatásra, valamint a jóléti kihívásokra koncentrááló vállalkozásokra használják, addig előbbit tágabb értelemben, a vállalkozások „társadalomhoz való kapcsolódását” hangsúlyozva (G. Fekete et al. 2018).

A tanulmánynak nem célja új definíciót alkotni a társadalmi vállalkozásokra, illetve a meglévő definíciókat rendszerezni. A három fő (az amerikai piaci jövedelemalapú, az amerikai társadalmi innovációs, valamint az európai) irányzat közül a társadalmi vállalkozásoknak a foglalkoztatás bővítésében játszott áldásos szerepét elsősorban a nyugat-európai társadalmivállalkozás-kutatók, az egyetemi kutatóközpontok és a szociális vállalkozással foglalkozó egyes kutatók kutatási hálózatának (EMES) alapítói hangsúlyozták. Az 1990-es évektől kezdődően az EMES-nél nagy hangsúlyt kap az ún. munkaintegrációs társadalmi vállalkozás (work integration social enterprises) fogalma, amelynek fő célja, hogy segítse a munkaerőpiacon hátrányos helyzetben lévők munkaerőpiaci integrációját (Mihály 2017). 2008-tól az EMES kutatói a közép- és kelet-európai társadalmi vállalkozások vizsgálatából megállapították, hogy míg Nyugat-Európában e vállalkozásokkal szemben fontos elvárás a foglalkoztatottak minimális létszámának biztosítása, addig Közép- és Kelet-Európában az is elegendő, ha a vállalkozás a fizetett munka felé tart (Mihály 2017). Az Európai Szociális Alap (ESZA) fontosnak tartja a hátrányos helyzetűek (tartós munkanélküliek, fogyatékkal élők, migránsok, etnikai kisebbségek és mindenki más, a szegénység és társadalmi kirekesztés kockázatának kitettek) segítségét, társadalmi befogadásuk előmozdítását és a szegénység, valamint a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelmet. Ennek eléréseért az Európai Unió egyik fontos célja „a foglalkoztatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében a társadalmi vállalkozói szellem, a társadalmi vállalkozásokba történő szakmai integráció, továbbá a szociális és szolidáris gazdaság előmozdítása” (Európai Parlament és Európai Bizottság 2013). Az Európai Uniónak a társadalmi vállalkozások foglalkoztatást bővítő szerepébe vetett hitét azonban sokan kritizálják, és úgy vélik, hogy az összefügg az unióra jellemző neoliberális felfogással, ami túlságosan optimistán viszonyul a társadalmi vállalkozásoknak a foglalkoztatásban és a gazdasági növekedésben játszott szerepéhez (Fougère et al. 2017).

A társadalmi vállalkozások foglalkoztatásbővítő szerepét jelzi az a tény, hogy G. Fekete és szerzőtársai (2018) három különböző társadalmi vállalkozástípust (közszolgáltató társadalmi vállalkozások, munkaerőpiaci integrációs civil szervezetek, helyi fejlesztést célzó közösségi vállalkozások) is megkülönböztetnek, melyekben a foglalkoztatás fontos cél.

Hipotézisek és módszertan

Korábbi kutatásomban (Siposné Nándori 2019) kimutattam, hogy a társadalmi vállalkozások valóban képesek a munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű munkavállalók foglalkoztatását elősegíteni, hiszen esetükben az országos átlaghoz képest szignifikánsan magasabb a női foglalkoztatottak, valamint az 50 és 65 év feletti foglalkoztatottak aránya. Jelen kutatásban azt vizsgálom, hogy a társadalmi vállalkozásoknál alkalmazottak körében hogyan alakul a részmunkaidős foglalkoztatás és a közfoglalkoztatás. Mindkét foglalkoztatási forma segíti a hátrányos helyzetű csoportok munkavállalását, hiszen olyan emberek munkába állását teszik lehetővé, akik ezek nélkül munkanélküliek vagy inaktívak maradnának.

Első hipotézisem, hogy a társadalmi vállalkozásokban az országos átlagnál szignifikánsan magasabb

- a) a részmunkaidős foglalkoztatás és
- b) a közfoglalkoztatás.

Megvizsgálom továbbá, hogy a társadalmi vállalkozások esetén van-e szignifikáns eltérés az ország régiói között az említett két változó tekintetében. Amennyiben igen, kimutatom, hogy ez mely régiókban szignifikánsan magasabb és szignifikánsan alacsonyabb a többenél.

Érdekes azon kérdés vizsgálata, hogy a foglalkoztatás bővítését fontos céljuknak tekintő társadalmi vállalkozások azokban a térségekben koncentrálnak-e, ahol magasabb a munkanélküliség. Mivel a magas munkanélküliség a reményvesztettség kialakulása miatt a társadalmi aktivitás csökkenését eredményezheti a társadalmi vállalkozást alapító civilek és állami szereplők körében, így erre a kérdésre a válasz nem egyértelműen igen.

Második hipotézisem, hogy a munkanélküliség csökkentését megcélzó társadalmi vállalkozások azokban a térségekben koncentrálnak, ahol magasabb a munkanélküliség, vagyis

a) azoknak a társadalmi vállalkozásoknak az aránya, amelyek hosszú távú hatásként csökkentik a munkanélküliséget, azon megyékben magasabb, ahol magasabb a munkanélküliségi ráta;

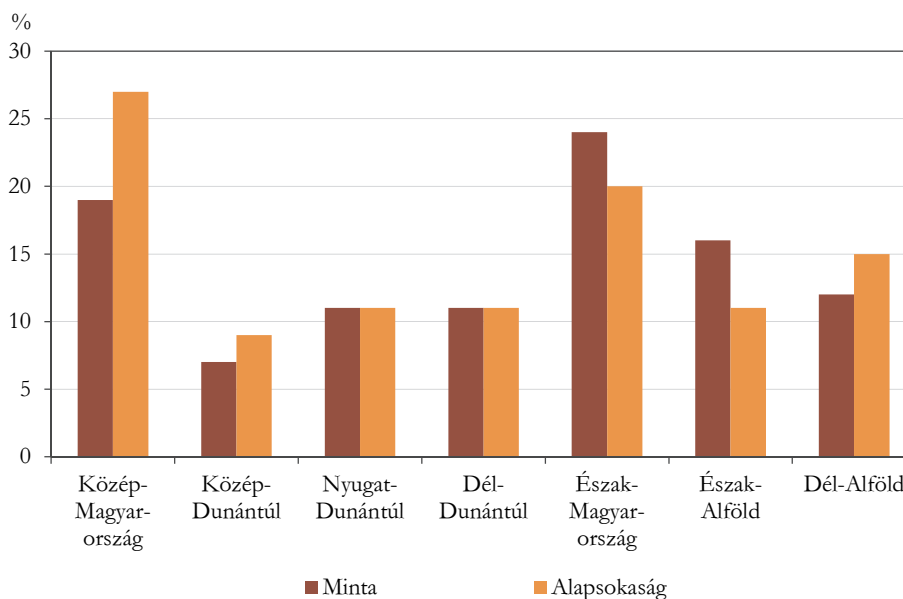
b) azoknak a társadalmi vállalkozásoknak az aránya, amelyek célcsoportját a munkanélküliek alkotják, azon megyékben magasabb, ahol magasabb a munkanélküliségi ráta.

Vizsgálatom alapja a „Társadalmi vállalkozások alap kutatás”, az OFA Országos Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft. megbízásából, 2017 első felében – a GINOP-5.1.2-15-2016-00001 „PiacTárs – Kiemelt projekt a társadalmi vállalkozások ösztönzésére a fenntartható és versenyképes szociális gazdaság érdekében” elnevezésű program keretében – végzett kutatás, melynek eredményeit G. Fekete és szerzőtársainak (2017) zárótanulmánya foglalta össze.

Az alapsokaságba a szakirodalomban társadalmi vállalkozásként definiált vállalkozáskategóriáknak a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) kategóriáinak való megfeleltetése alapján az évi 500 ezer forint feletti bevétellel és legalább 1 foglalkoztatottal rendelkező alapítványok, egyesületek és egyházi szervezetek, az évi 500 ezer forint feletti bevétellel és legalább 1 foglalkoztatottal rendelkező nonprofit gazdasági társaságok, valamint a szociális szövetkezetek kerültek. A KSH adatai alapján 2015-ben a legalább évi 500 ezer forint bevétellel és 1 foglalkoztatottal rendelkező alapítványok, egyesületek és nonprofit gazdasági társaságok közé 9716 vállalkozás tartozott, továbbá 2681 szociális szövetkezetet és 617 egyházi szervezetet tartottak nyilván. A kérdőíveket közülük a ténylegesen működő szervezeteknek, összesen 3768 szervezetnek küldték ki. A kérdőívet 220 társadalmi vállalkozás töltötte ki. A minta és az alapsokaság regionális megoszlását az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra

A minta és az alapsokaság regionális megoszlása, 2017
Regional distribution of the sample and the basic multitude, 2017



Forrás: saját szerkesztés G. Fekete et al. (2017) alapján.

Míg a vizsgált társadalmi vállalkozások 13%-a oktatással, addig humán egészségügyi szociális ellátással, valamint mezőgazdasággal, erdőgazdálkodással és halászáttal a vizsgált vállalkozások egyaránt 8%-a foglalkozott. Az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység, a feldolgozóipari, illetve információs és kommunikációs tevékenység egyaránt 6%-ot tett ki. A vizsgált vállalkozások 4%-a az építőiparban tevékenykedik, egyaránt 3%-a pedig a kereskedelemmel, gépjárműgyártással, vala-

mint szakmai, tudományos, műszaki tevékenységgel foglalkozott. A többi vállalkozási tevékenység előfordulása a mintában nem számottevő. A kérdőívet kitöltő társadalmi vállalkozások¹ 36%-ának társadalmi tevékenysége az oktatás, egyaránt 34%-ának a szociális ellátás és a kultúra, egyaránt 27%-ának a szabadidő, hobbi, valamint a településfejlesztés, 24%-ának a gazdaságfejlesztés, 23%-ának pedig a környezetvédelem volt (G. Fekete et al. 2017).

Az első hipotézis tesztelésére a kérdőív következő, foglalkoztatásra vonatkozó kérdéseire kapott válaszokat használok, vagyis:

- „Milyen volt a foglalkoztatottak foglalkoztatási forma szerinti megoszlása? Kérjük, jelölje meg a valósághoz legközelebb álló arányt! *Részmunkaidőben foglalkoztatott*”
 - „Milyen volt a foglalkoztatottak foglalkoztatási jogviszony szerinti megoszlása? Kérjük, jelölje meg a valósághoz legközelebb álló arányt! *Közfoglalkoztatott*”
- Mindkét kérdésre a 0, 10, 25, 50, 75, 90, 100% válaszlehetőségek közül kellett választani.

- A második hipotézis tesztelésére a következő két kérdés válaszait használok, azaz:
- „Adja meg társadalmi tevékenysége fő célcsoportját! (Több válasz is adható): ..., *munkanélküliek, ...*”
 - „Milyen hosszú távú társadalmi (szociális, kulturális, közösségi, környezeti) hatása van szervezete/vállalkozása tevékenységének? Kérjük, jelölje meg a relevánsakat! ..., *munkaerőpiaci részvétel javulása / munkanélküliség csökkenése, ...*”

Az első hipotézis teszteléséhez a válaszokat SPSS 21.0 programcsomaggal t-próba és F-próba (Anova) alkalmazásával elemzem, 5%-os szignifikanciaszinten. A válaszok átlagait a KSH által közzétett országos átlaghoz hasonlítom. A második hipotézis tesztelését megyei szinten végzem el a Pearson-féle korreláció segítségével, melyhez a KSH megyei munkanélküliségi adatait is felhasználom.

Részmunkaidős és közfoglalkoztatás a társadalmi vállalkozásokban

Az elvégzett t-próba eredményei (1. táblázat) alapján megállapítható, hogy a vizsgált társadalmi vállalkozásoknál az országos átlaghoz képest szignifikánsan magasabb a részmunkaidőben foglalkoztatottak és a közfoglalkoztatottak aránya. A részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya körükben több mint háromszorosa, a közfoglalkoztatottaké pedig több mint kétszerese az országos átlagnak.

¹ Egy vállalkozás több társadalmi tevékenységet is megjelölhetett.

1. táblázat

Az első hipotézis vizsgálatának eredményei, 2017
Results of the test of the first hypothesis, 2017

Vizsgált változó	Országos átlag, %	Mintaátlag, %	t-próba (szignifikancia)	Szignifikáns eltérés	F-próba (szignifikancia)
Részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya	4,8	17,5	6,907 (0,000)	M ^{a)}	1,613 (0,145)
Közfoglalkoztatottak aránya	4,1	9,4	3,392 (0,001)	M ^{a)}	0,981 (0,439)

a) Szignifikánsan magasabb.

Forrás: saját számítás a KSH adatai alapján.

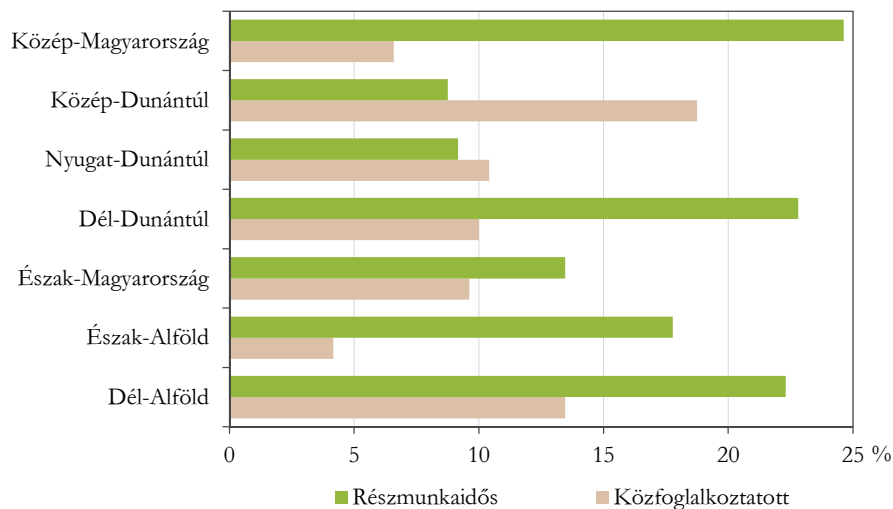
Az elvégzett F-próba azt mutatja, hogy sem a részmunkaidőben foglalkoztatottak, sem a közfoglalkoztatottak arányában nincs szignifikáns különbség az ország régiói között. A részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya Közép-Magyarországon (24,6%), valamint Dél-Dunántúlon és Dél-Alföldön a legmagasabb (22,8 és 22,3%), míg Közép- és Nyugat-Dunántúlon 10% alatti. A közfoglalkoztatottak aránya Közép-Dunántúlon 18% fölötti, míg Észak-Alföldön, Közép-Magyarországon és Észak-Magyarországon 10% alatti (2. ábra).

A részmunkaidős foglalkoztatásnak az alacsony országos átlaghoz viszonyított magas aránya azért kedvező, mert míg a világ számos országában ez egy rendkívül népszerű és elterjed foglalkoztatási forma, addig Magyarországon a „munkaerő-gazdálkodás kihasználatlan tartaléka” (Seres 2011, 351. old.). Munkaerőhiányos térségekben ugyanis pótlólagos kínálatot teremthet, gazdasági visszaesés esetén pedig segít elkerülni a munkanélküliséget. Emellett a munkáltató számára rugalmas alkalmazkodást tesz lehetővé a napi vagy heti munkacsúcsokhoz (Ferencz 2014), ami különösen a vendéglátásban, a mezőgazdaságban, a kereskedelemben vagy az építőiparban gyakori. Megjegyzendő azonban, hogy az adóterhek és a járulékok a munkáltató számára magasabbak abban az esetben, ha két főt foglalkoztat heti 20 órában, mintha egy főt foglalkoztatna heti 40 órában (Halmos 2019). A részmunkaidő további előnye, hogy segít összeegyeztetni a magánéletet és a munkát kisgyermekes szülők vagy beteg családtagot ápolók számára. Köllő (2010) kutatásaiban arra a következtetésre jutott, hogy a részmunkaidős foglalkoztatás célcsoportját elsősorban nyugdíjasok, kisgyermeket nevelők, munkanélküli- vagy szociális segély mellett dolgozók alkotják. A részmunkaidős foglalkoztatás valószínűsége a nyugdíjasoknál 40, a gyesen és a gyeden lévőknél 32, a munkanélküli-ellátásra jogosult nőknél 24, férfiaknál pedig 8,5%-kal magasabb (Köllő 2010).

2. ábra

A vizsgált társadalmi vállalkozásokban a részmunkaidős és a közfoglalkoztatottak aránya regionális bontásban, 2017

The proportion of part-time employees and public workers in the social enterprises under study, by region, 2017



Forrás: saját szerkesztés a „Társadalmi vállalkozások alap kutatás” című kutatási program a GINOP-5.1.2-15-2016-00001 „PiacTárs – Kiemelt projekt a társadalmi vállalkozások ösztönzésére a fenntartható és versenyképes szociális gazdaság érdekében” adatai alapján (G. Fekete et al. 2017).

A közfoglalkoztatás azokat a munkalehetőségeket jelenti, amelyeket a központi vagy a helyi kormányzat biztosít közpénzekből, a munka nélkül élők számára. Ez leggyakrabban átmeneti jellegű, a segélyezés és az elsődleges munkaerőpiacon történő munkavégzés között helyezkedik el (G. Fekete 2011, Alpek et al. 2018, Alpek–Tésits 2019). A közfoglalkoztatás szerepet játszik a foglalkoztatási mutatók stabilizálásában (G. Fekete–Lipták 2014). Lefölöző hatása miatt leginkább a motivált és munkatapasztalattal rendelkező munkanélküliek foglalkoztatását biztosítják ezzel a foglalkoztatási formával az önkormányzatok. Sok esetben találkozhatunk a „közfoglalkoztatási csapdával”, ami a közfoglalkoztatott és a polgármester közötti klienspatronus viszonyra utal. Ez, bár a közfoglalkoztatottak kiszolgáltatottságának erősödéséhez vezet, mégis sokszor nehezen felderíthető, mivel mindkét fél számára előnyökkel jár (Váradi 2016).

A munkahelyteremtés és a munkanélküliség kapcsolata

A korrelációs számítás eredménye (2. táblázat) alapján megállapítható, hogy a munkanélküliségi ráta alakulása nincs szignifikáns kapcsolatban sem azon társadalmi vállalkozások arányával, amelyek hosszú távú hatásként csökkentik a munkanélküliséget, sem azokkal, amelyek célcsoportját a munkanélküliek alkotják. A kapcsolat mindkét esetben pozitív és közepesen erős, vagyis megfigyelhető az, hogy a magasabb munkanélküliségű térségekben valamennyivel nagyobb a foglalkoztatásbővítést elsődleges célként megfogalmazó társadalmi vállalkozások aránya.

Komárom-Esztergom megyében és Budapesten az alacsony munkanélküliségi ráta mellett a foglalkoztatási célt megfogalmazó társadalmi vállalkozások aránya is alacsony. Győr-Moson-Sopron és Fejér megyében az alacsony munkanélküliségi ráta mellett rendkívül magas azon társadalmi vállalkozások aránya, amelyek a munkanélküliséget csökkentik. Az említett két csoportba tehát elsősorban a fejlett dunántúli régiók tartoznak. A kevésbé fejlett Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Nógrád megyékben a magas munkanélküliségi ráta a foglalkoztatást bővítő társadalmi vállalkozások közepesen magas arányával párosul (3. és 4. ábra).

2. táblázat

A második hipotézis tesztelése: Pearson-féle korrelációs együttható a vizsgált három változó között, 2017

Testing of the second hypothesis: Pearson's correlation coefficient between the three variables examined

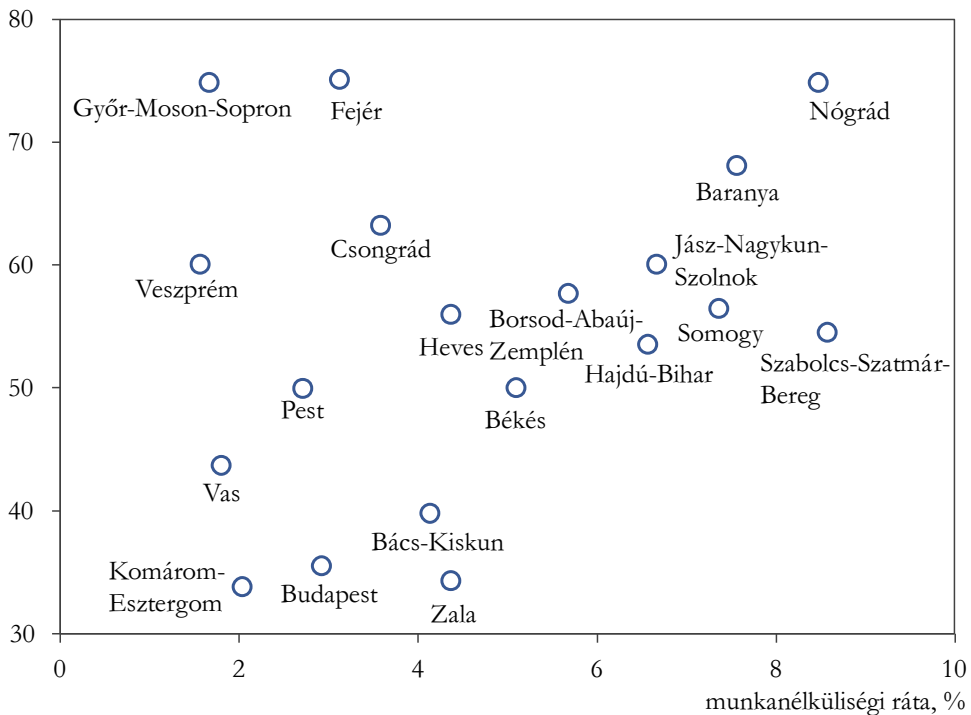
Változók	Azon társadalmi vállalkozások aránya, amelyek hosszú távú hatásként csökkentik a munkanélküliséget	Azon társadalmi vállalkozások aránya, amelyek célcsoportja a munkanélküliek
Azon társadalmi vállalkozások aránya, amelyek hosszú távú hatásként csökkentik a munkanélküliséget	1	
Azon társadalmi vállalkozások aránya, amelyek célcsoportja a munkanélküliek	0,482 (0,032)	1
Munkanélküliségi ráta	0,298 (0,201)	0,377 (0,102)

3. ábra

Magyarország megyéinek helyzete a munkanélküliséget csökkentő társadalmi vállalkozások aránya és a munkanélküliségi ráta alapján, 2017*

The situation of Hungary's counties in the proportion of social enterprises that reduce unemployment and the unemployment rate, 2017

Azon társadalmi vállalkozások aránya, amelyek hosszú távú hatásként csökkentik a munkanélküliséget, %



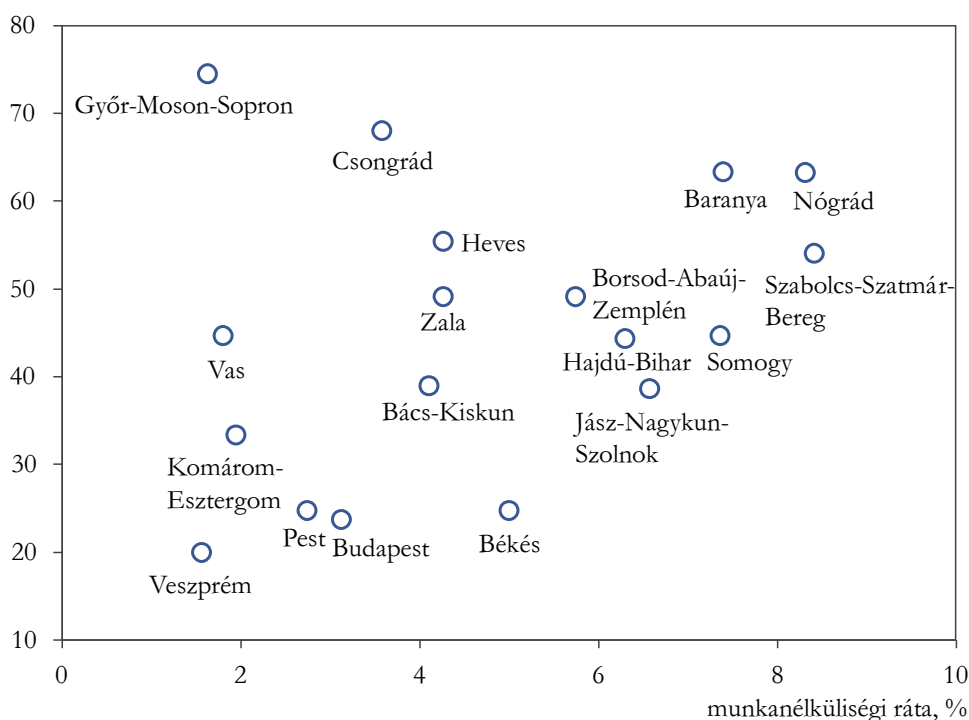
* Tolna megye nem szerepel az ábrán, mert onnan egyetlen olyan társadalmi vállalkozás sem került a mintába, amely hosszú távú hatásként csökkentené a munkanélküliséget.

4. ábra

Magyarország megyéinek helyzete a célcsoportjának a munkanélkülieket tekintő társadalmi vállalkozások aránya és a munkanélküliségi ráta alapján, 2017*

The situation of Hungary' counties in the proportion of social enterprises that consider the unemployed their target group and the unemployment rate, 2017

Azon társadalmi vállalkozások aránya, amelyek célcsoportja a munkanélküliek, %



* Fejér és Tolna megye azért nem szerepel az ábrán, mert ezekből a megyékből egyetlen olyan társadalmi vállalkozás sem került a mintába, amelynek célcsoportját a munkanélküliek alkotják.

Összegzés

A vizsgált társadalmi vállalkozásokban az országos átlagnál magasabb a részmunkaidőben és a közfoglalkoztatásban foglalkoztatottak aránya. Mindkettő egyértelműen kedvező a foglalkoztatás javítása szempontjából, mivel a részmunkaidőben és a közfoglalkoztatásban dolgozók sokszor egyébként inaktívak vagy munkanélküliek lennének a munkaerőpiacon. Ezek az atipikus foglalkoztatási formák lehetőséget adnak az érintetteknek a munkaerőpiacra való be- vagy visszalépésre. A társadalmi vállalkozások

kozások körében az atipikus foglalkoztatás elterjedtségében nincsenek szignifikáns regionális eltérések.

A munkanélküliség csökkentését céljának tekintő társadalmi vállalkozások aránya bár egyenesen arányos a munkanélküliségi rátával, de ezen vállalkozások koncentrációja a magas munkanélküliségű térségekben nem szignifikáns. Ennek oka a magas munkanélküliséggel sújtott térségekre gyakran jellemző reményvesztettség és kilátástalanság lehet, ami nem biztosít elég motivációt és társadalmi aktivitást a munkanélküliség felszámolását elősegítő társadalmi vállalkozások alapításához. A foglalkoztatás bővítése szempontjából mindenképpen szükséges lenne a magasabb munkanélküliségi rátával sújtott keleti országrészben több olyan társadalmi vállalkozás jelenléte, amely a foglalkoztatás bővítését elsődleges célként fogalmazná meg. A munkaerőpiaci integrációt segítő társadalmi vállalkozások alapítását és működését segíthetné a nyugat-európai országokban elterjedt normatív alapú támogatás bevezetése vagy ezen vállalkozások előnyben részesítése a közbeszerzésben (Mihály 2017).

IRODALOM

- ALPEK, B. L.–TÉSITS, R.–HOVÁNYI, G. (2018): Spatial inequalities of disadvantage accumulation and their impact on employability in Hungary *Regional Statistics* 8 (1): 96–119. <https://doi.org/10.15196/RS080104>
- ALPEK, B. L.–TÉSITS, R. (2019): A foglalkoztathatóság mérési lehetőségei és térszerkezete Magyarországon *Területi Statisztika* 59 (2): 164–187. <https://doi.org/10.15196/TS590203>
- EURÓPAI PARLAMENT ÉS EURÓPAI BIZOTTSÁG (2013): Regulation (EU) No 1304/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on the European Social Fund and Repealing Council Regulation (EC) No 1081/2006
- FERENCZ, J. (2014): *Az atipikus munkaviszonyok komplex megközelítése* Doktori értekezés, Széchenyi István Egyetem, Győr.
- FOUGÈRE, M.–SEGERCRANTZ, B.–SEECK, H. (2017): A critical reading of the European Union's social innovation policy discourse: (Re)legitimizing neoliberalism *Organisation* 24 (6): 819–843. <https://doi.org/10.1177/1350508416685171>
- FREY, M. (2007): A szociális gazdaság viszonyulása a hagyományos nonprofit szektorhoz. In: CSOBA, J.–FREY, M.–G. FEKETE, É.–LÉVAI, M.–SOLTÉSZ, A. (szerk.): *Szociális gazdaság kézikönyv* pp. 23–24., Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest.
- G. FEKETE, É. (szerk.) (2011): *Önkormányzatok és civil szervezetek helyi foglalkoztatási kapacitásainak növelési lehetőségei* Tanulmány a „Közösen a Jövő Munkahelyeiért” Alapítvány részére, Észak-magyarországi Regionális Kutatásokért Alapítvány, Miskolci Egyetem, Miskolc.
- G. FEKETE, É.–BERECZK, Á.–KADÁRNÉ HORVÁTH, Á.–KISS, J.–PÉTER, ZS.–SIPOSNÉ NÁNDORI, E.–SZEGEDI, K. (2017): *Alaputatás a társadalmi vállalkozások működéséről* Zárótanulmány az OFA Országos Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft. megbízásából, a GINOP - 5.1.2 - 15 - 2016 - 00001 „PiacTárs” kiemelt projekt keretében. Miskolc.

- G. FEKETE, É.–HUBAI, L.–KISS, J.–MIHÁLY, M. (2018): Társadalmi vállalkozások Magyarországon. In: G. FEKETE, É.–NAGY, Z.–LIPTÁK, K.–KISS, J. (szerk.): *Szociális és szolidáris gazdaság a poszt-szocialista perifériákon* pp. 117–145., Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Miskolc.
- G. FEKETE, É.–LIPTÁK, K. (2014): Közfoglalkoztatásból szociális szövetkezet? In: LUKOVICS, M.–ZUTI, B. (szerk.): *A területi fejlődés dilemmái* pp. 123–142., Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, Szeged.
- HALMOS, SZ. (2019): *A részmunkaidős foglalkoztatás öt buktatója*
<https://ado.hu/munkaugyek/a-reszmunkaidos-foglalkoztatas-ot-buktatoja/>
(letöltve: 2019. január 14.)
- KERLIN, J. A. (2006): Social Enterprise in the United States and Europe: Understanding and Learning from the Differences *Voluntas* 17: 247–263.
<https://doi.org/10.1007/s11266-006-9016-2>
- KÖLLŐ, J. (2010): A részmunkaidő és más atipikus foglalkoztatási formák. In: FAZEKAS, K.–SCHARLE, Á. (szerk.): *Nyugdíj, segély, munka. A magyar foglalkoztatáspolitikai két évtizede, 1990–2010* pp. 194–209., Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet–MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest.
- MIHÁLY, M. (2017): Mit értünk társadalmi vállalkozás alatt és miért kutatjuk? – Narratívák a nemzetközi szakirodalomból *Észak-Magyarországi Stratégiai Füzetek* 14 (1): 101–115.
- NYSENS, M. (szerk.) (2006): *Social Enterprise At the Crossroads of Market, Public Policies and Society*, Routledge, London.
- OECD (2003): Synthesis. In: OECD LEED: *The Nonprofit Sector in a Changing Economy* pp. 9–30., OECD Publications, Paris.
- SIPOSNÉ NÁNDORI, E. (2019): Társadalmi vállalkozások szerepe a foglalkoztatás javításában. In: BODZÁS, S.–ANTAL, T. (szerk.): *Műszaki Tudomány az Észak-Kelet Magyarországi Régióban 2019* pp. 325–328., Debreceni Akadémiai Bizottság Műszaki Szakbizottsága, Debrecen.
- SERES, A. (2011): A részmunkaidős foglalkoztatás tendenciái *Közgazdasági Szemle* 58 (4): 351–367.
- VÁRADI, M. M. (2016): Értékkeremtő közfoglalkoztatás periferikus vidéki térségekben *Esély* 2016 (1): 30–56.